

Gizem YILDIZ BAKLAVACI¹

Levent DENİZ²

OKUL ÖĞRENCİ MECLİSLERİNE YÖNELİK BİR TUTUM ÖLÇEĞİ GELİŞTİRİLMESİ ³

Özet

Bu çalışmanın amacı, öğrencilerin okul ğrenci meclislerine ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik Likert tipi bir tutum leği geliştirmektir. Bu amacı gerçekleştirmek üzere 73 maddelik bir deneme leği hazırlanmış ve bu lek İstanbul ili şişli ilçesindeki ortaokullarda öğrenim grenen 376 öğrenciye uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği faktör analizi yapılarak gerçekleştirilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçekte, toplam varyansın %46.874'ini açıklayan 4 faktör altında toplanan 17'si olumlu 15'i olumsuz 32 madde yer almıştır. 17 maddeden oluşan birinci faktör “demokratik kazanımlar”, 7 maddeden oluşan ikinci faktör “işe yararlılık”, 5 maddeden oluşan üçüncü faktör “görev alma ve 3 maddeden oluşan dördüncü faktör ise “cinsiyete dayalı önyargılar” olarak adlandırılmıştır. Gereklili geçerlik ve güvenirlik çalışmaları (kapsam geçerliği, yapı geçerliği, ayırt edicilik geçerliği, iç tutarlılık ve güvenirlik analizleri) tamamlanan ölçeğin tamamına ilişkin, Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.903 olarak tespit edilmiştir. Sonuç olarak Okul ğrenci Meclisi Tutum leği adı verilen bu ölçeğin araştırmalarda kullanılabilir nitelikte geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Okul meclisi, demokrasi, tutum leği

DEVELOPMENT OF AN ATTITUDE SCALE TOWARDS THE SCHOOL STUDENT COUNCIL

Abstract

¹ Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans ğrencisi

² Doç. Dr. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Blm

³ Bu makale birinci yazarın “Ortaokul ğrencilerinin Okul ğrenci Meclislerine İlişkin Tutumları” başlıklı yüksek lisans tezinin bir blmnden faydalanılarak hazırlanmıştır.

The aim of this study is to develop a Likert type attitude scale to determine the attitude of students towards the school student council. To accomplish this aim, a 73-item trial scale was prepared and applied to 376 students studying in secondary schools in Sisli, Istanbul. The construct validity of the scale was carried out by factor analysis. As a result of exploratory factor analysis, a total of 32 items, 17 positive and 15 negative, collected under 4 factors, which explained 46.874% of the total variance have been involved in the scale. The first factor, consisting of 17 items, was named as “democratic gains”; the second factor, consisting of 7 items, was named as “usefulness”; the third factor, consisting of 5 items, was named as “responsibility”, and the fourth factor, consisting of 3 items was named as “gender bias”. Necessary validity and reliability studies (content validity, construct validity, discriminant validity, internal consistency and reliability analysis) of the scale have been completed, and Cronbach's Alpha internal consistency coefficient has been identified as 0.903 for the total scale. As a result, it can be said that developed attitude scale has been named as School Student Council Attitude Scale is a valid and reliable scale that could be used in research.

Key words: School council, democracy, attitude scale

1. GİRİŞ

Çağımızın ideal yönetim şekli olarak benimsenen demokrasi, yalnızca bir yönetim şekli olmaktan çok bir yaşam biçimidir (Dewey, 2008). Demokrasi, deneyimler içinde öğrenilir. Bu yönüyle neredeyse tüm gençlerin ortak deneyimi olan okul, demokratik yaşam biçiminin kazandırıldığı yerdir (Apple ve Beane, 2011).

Demokrasi bilincini toplum geneline yaygınlaştırmak eğitimin bir işlevi olmanın yanı sıra, eğitimin de işlevini tam olarak yerine getirebilmesi için hem kendisinin hem de ait olduğu toplumun demokratik bir sisteme ihtiyacı vardır. Demokrasinin benimsenmesinin eğitim düzeyi ile olan oransal ilişkisi, bunların birbirine bağımlılığı ve karşılıklı etkileşimlerini daha somut bir şekilde ortaya koymaktadır. Eğitim düzeyi yüksek olan bir toplumda demokratikleşme daha hızlı, demokrasinin yerleştiği bir toplumda eğitim düzeyi daha yüksektir (Özden, 2005).

Demokrasi kültürü, eğitim kurumlarında sadece müfredatlara demokrasi ile ilgili dersler ya da konular koymakla değil, gerçek hayatta görülen demokratik süreçlere benzer süreçlerin öğrenciler tarafından uygulamalı olarak gerçekleştirilmesiyle oluşabilir (Genç ve Güner, 2012). Bu nedenle ve demokrasi eğitiminin pratiği yapılarak bir yaşam biçimi halini alabilmesi için, Millî Eğitim Bakanlığı ile TBMM arasında 13 Ocak 2004’te imzalanan bir protokolle bazı pilot okullarda “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” uygulamaya konmuştur. 2003–2004 öğretim yılında ülke genelinde 81 ilde toplam 300 okulda pilot uygulaması yapılan proje, 2004–2005 öğretim yılından itibaren tüm okullarımızda uygulamaya geçmiştir (MEB, 2004a). Proje kapsamında tüm ilk ve orta öğretim kurumlarında bütün öğrencilerin oylarıyla üyeler (her sınıftan birer şube temsilcisi) seçilmekte ve “Okul Öğrenci Meclisi” oluşturulmaktadır. Her ildeki Okul Öğrenci Meclis başkanları “İl Öğrenci Meclisi”ni oluşturmaktadır. 81 ilden seçilen İl Öğrenci Meclis başkanları da “Türkiye Öğrenci Meclisi”ni oluşturmaktadır. Türkiye Öğrenci Meclisi, her 23 Nisan Ulusal Egemenlik Haftası’nda Türkiye Büyük Millet Meclisinin Genel Kurul Salonu’nda toplanmaktadır. Projeye göre, okul öğrenci meclisinin aldığı kararlar okul yönetimi; il öğrenci meclisinin aldığı kararlar il yönetimi; Türkiye öğrenci meclisinin aldığı kararlar TBMM Başkanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı için tavsiye niteliğindedir (MEB, 2004b).

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi, demokrasinin ancak tutum ve davranış olarak günlük hayatta yaşanılarak öğrenilebileceği ve benimsenebileceği esasına dayanmaktadır. Demokrasinin salt bir yönetim biçimi olmayıp bunun da ötesinde bir hayat tarzı ve erdem düzeyi olduğu iletisini öğrencilere vermeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle öğrenciler için okulda demokratik bir ortam sağlanmakta ve demokrasi kültürünü yaşayarak öğrenme imkânı yaratılmaktadır (Özpolat, 2004).

Yapılan araştırmalar yönetici ve öğretmenlerin okul meclisleri projesiyle ilgili olumlu görüşlere sahip olmakla birlikte uygulamada aksaklıklar gördüklerini ortaya çıkarmıştır (Biçer, 2007; Doğan, 2008; Güven, Cam ve Sever, 2013; Metin, 2006). Yine araştırmalar göstermektedir ki; öğrenciler okul meclisleri projesinin uygulama aşamasıyla ilgili yeterli bilgiye sahip değiller ve meclisin seçim sürecindeki heyecan ve motivasyon seçimden sonra yok olmaktadır (İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi, 2013; Uyanık-Ceylan, 2009). Bu araştırmalar projenin amaçlarına, kazanımlarına veya uygulama süreçlerine ilişkin yönetici, öğretmen veya öğrenci görüşlerini ortaya koymaktadır. Ancak öğrencilerin okul öğrenci meclislerine ilişkin tutumlarına yönelik bir çalışma bulunmadığı görülmüştür. Tutumların bilinmesi ortaya çıkacak olan davranışın önceden kestirilebilmesi açısından önemlidir. Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesiyle hedeflenen kazanım, beceri ve tutumların kazandırılabilmesi, öğrencilerin okullarında kurulan okul öğrenci meclisini benimsemeleri, çalışmalara aktif katılabilmeleri için okul öğrenci meclisine ilişkin tutumlarının olumlu olmasının gerektiği söylenebilir. Projenin başarılı olabilmesi öğrencilerin tutumlarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Öğrencilerin okul öğrenci meclislerine ilişkin tutumlarının bilinmemesi sebebiyle böyle bir ölçek geliştirme ihtiyacı duyulmuştur. Bu araştırmada öğrencilerin okul öğrenci meclislerine yönelik tutumlarını belirleyecek bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Şişli ilçesinden kolay ulaşılabilirliğine göre seçilen 3 ortaokulda öğrenim gören farklı sınıf seviyelerinden öğrenciler oluşturmaktadır. Ayrıca Şişli ve Gazi Osman Paşa ilçelerindeki iki farklı imam hatip ortaokulundan 1'er sınıfın da dahil edildiği bu çalışma grubu 376 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin 191'i (%50.8) kız, 185'i (%49.2) erkek; 87'si (%23.1) beşinci sınıf, 83'ü (%22.1) altıncı sınıf, 102'si (%27.1) yedinci sınıf, 104'ü (%27.7) sekizinci sınıf öğrencisi; 41'i (%10.9) imam hatip ortaokulu, 335'i ise (%89.1) ortaokul öğrencisidir.

2.2. Ölçeğin Geliştirilmesi ve Verilerin Çözümlemesi

Verilerin analizi SPSS 15.0 ile gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliği için KMO ve Bartlett, açımlayıcı faktör analizi, ayırt edicilik geçerliği için bağımsız örnekler t testi, iç tutarlılık için Cronbach Alfa Katsayısı, test tekrar test güvenilirlik analizi için bağımlı örnekler t testi, Pearson momentler çarpımı korelasyonu testleri kullanılmıştır.

Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde ilk olarak kapsam geçerliğinin sağlanması için alan yazın taranarak Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönetmeliğinden ve konu ile ilgili yapılmış araştırmalardan ve 8. sınıf öğrencilerinden oluşan 30 kişilik bir öğrenci grubunun okul öğrenci meclisleri ile ilgili yazdıkları kompozisyonlardan yararlanılarak okul öğrenci meclisleriyle ilgili olumlu ve olumsuz tutum ifadeleriyle 93 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Daha

sonra bir “uzman görüş formu” hazırlanarak 3 uzmanın görüşlerine başvurulmuş ve 50 kişilik bir öğrenci grubuna ön uygulama yapılmıştır. Görüşlerine başvuru uzmanlar; Eğitim Fakültelerinden tutumla ilgili araştırmalar yapmış olan 1 öğretim üyesi ve 2 araştırma görevlisidir. Ayrıca 1 Türkçe öğretmeninden de ölçeği dilin kullanımı yönünden incelemesi istenmiştir. Ön uygulama ve uzman geri bildirimleri sonrasında deneme ölçeğine son hali verilmiştir. 36’sı olumlu 37’si olumsuz 73 maddeden oluşan 5’li likert tipine göre hazırlanan deneme ölçeğinde, “Hiç Katılmıyorum (1) – Az Katılıyorum (2) – Orta Derecede Katılıyorum (3) – Çok Katılıyorum (4) – Tamamen Katılıyorum (5)” şeklindeki dereceleme sistemi kullanılmıştır.

Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla faktör analizi uygulanmış ve Varimax Döndürme (Rotation) metodu kullanılmıştır. Elde edilen verilerin temel bileşenler analizine uygun olup olmadığı Kaiser Meyer Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett testi ile incelenmiştir. Faktör sayısına herhangi bir sınırlama getirilmemiş, eigen değeri 1.5 ve faktör yükü 0.45 kabul edilerek faktör analizine başlanmıştır. Literatürde faktör örüntüsünün oluşturulmasında 0.30 ile 0.40 arasında değişen faktör yüklerinin alt kesme noktası olarak alınabileceği belirtilmektedir (Tavşancıl, 2014).

Ölçeğin ayırt edicilik geçerliği ölçeğe alınan her madde için ayrı ayrı ve ölçek toplam puanı ve alt ölçeklerin toplam puanları için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Puanlama yapıldıktan sonra her bir madde için puanlar en yüksekte en düşüğe sıralanmıştır. Yüksek puanlar ucundan %27 (n=102)’si “üst çeyrek”, düşük puanlar ucundan %27 (n=102)’si “alt çeyrek” gruplarını oluşturacak şekilde belirlendikten sonra iki grubun ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t testi yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık sınaması için ise Cronbach Alfa Katsayısı hesaplanmıştır.

Son aşamada geliştirilen ölçeğin zamana göre değişmezliğini sınamak amacıyla test tekrar test yöntemi kullanılarak iki uygulamanın yanıt ortalamaları arasında fark olup olmadığını belirlemek için “bağımlı örnekler t- testi” uygulanmıştır. İki uygulama arasındaki ilişki ise Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile hesaplanmıştır.

3. BULGU VE YORUMLAR

3.1. Yapı Geçerliğine İlişkin Çalışmalar

Ölçeğin yapı geçerliğine ilişkin bilgi toplamak amacıyla döndürülmüş temel bileşenler analizi kullanılmıştır. İlk olarak verilerin temel bileşenler analizine uygunluğu Kaiser-Meyer Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett Sphericity testi ile incelenmiştir. KMO değeri, örneklemden elde edilen verilerin yeterliliğinin saptanması için bir ölçüttür. Bulunan değer 1’e yaklaştıkça mükemmel, 0.50’nin altında ise kabul edilemez olduğu belirtilmektedir (Tavşancıl, 2014). Yapılan analiz sonucunda Okul Öğrenci Meclisi Tutum Ölçeği [OMTÖ]’ne ilişkin KMO değeri 0.902 bulunmuştur. Parametrik yöntemi kullanabilmek için, ölçülen özelliğin evrende normal dağılım göstermesi gerekir. Bartlett Sphericity testi verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini kontrol etmek için kullanılabilir istatistiksel bir tekniktir. Hesaplanan χ^2 istatistiğinin anlamlı çıkması, veri matrisinin uygun olduğunun göstergesi olarak kabul edilmektedir. Yapılan Bartlett testi sonucunda ($p=0.000<0.05$) faktör analizine alınan değişkenler arasında ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Hem KMO hem de Bartlett testi sonucu verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. İlk aşamada eigen 1.5 ve faktör yükü 0.45 kabul edilerek faktör analizine başlanmıştır. Bu aşamada 7 faktörlü ve toplam

varyansın %40.726'sının açıklandığı bir yapı çıkmıştır. Birinci aşama sonunda 0.45 faktör yükünün altında kalan ve birden fazla faktörde binişik olan 33 madde (1, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 15, 16, 17, 20, 24, 28, 30, 31, 41, 44, 46, 47, 48, 49, 53, 54, 55, 58, 63, 66, 72, 73) ölçekten çıkartılarak faktör analizi aynı şartlar altında (eigen 1.5 ve madde faktör yükü 0.45) tekrarlanmıştır. İkinci aşamada 4 faktörlü ve toplam varyansın %42.162'sinin açıklandığı bir yapıya ulaşılmıştır. İkinci aşamada da faktör yükü 0.45'in altında kalan 7 madde (11, 18, 43, 50, 51, 61, 69) ölçekten çıkartılarak faktör analizi tekrarlanmıştır. Üçüncü aşamada yine 4 faktörlü ve toplam varyansın %46.155'inin açıklandığı bir yapıya ulaşılmıştır. Üçüncü aşama sonunda da birden fazla faktörde binişik olan 40. madde elenerek tekrar edilen faktör analizi ile son ve dördüncü aşamada 4 faktörlü ve toplam varyansın %46.874'ünün açıklandığı bir yapıya ulaşılmıştır. Her aşamada KMO ve Bartlett testleri faktör analizi yapmaya uygun değerler vermiştir. Son ve dördüncü aşamada KMO değeri 0.917 ve Bartlett testi sonucu ($p=.000<.05$) değişkenler arası ilişkinin varlığı tespit edilmiştir.

Tablo 1'de ölçeğin faktör yapısını ortaya koymak amacıyla yapılan faktör analizi sonucunda oluşan faktörler, madde faktör yükleri, faktör öz değerleri ve her bir faktörün varyans yüzdesi sunulmuştur.

Tablo 1. Okul Öğrenci Meclisi (OÖM)'ne İlişkin Tutumların Belirlenmesine Yönelik Ölçek Çalışmasının Faktör Yapısı

Faktörler	Madde	Faktör Yükü	Faktör Öz Değeri	Varyans Yüzdesi (%)
Demokratik kazanımlar	31. OÖM toplumsal olaylara duyarlı olmamı sağlar.	.696	6.638	21.414
	23. OÖM çalışmaları demokrasiyi yaşayarak öğrenmemizi sağlar.	.686		
	16. OÖM okulumuzun daha demokratik bir okul olması için çalışır.	.674		
	7. OÖM seçimleri sayesinde öğrencilerin kendine olan güveni artar.	.672		
	8. OÖM bize katılımcılık ruhu kazandırır.	.660		
	1. OÖM demokrasinin önemine inanmamı sağlar.	.652		
	24. OÖM okul yönetimiyle olan ilişkilerimizin gelişmesini sağlar.	.642		
	25. OÖM'nde öğrenciler düşüncelerini özgürce ifade eder.	.640		
	9. OÖM hoşgörü içinde çalışılan bir yerdir.	.630		
	19. Okuldaki seçimler sayesinde demokratik liderlik becerisi kazanırız.	.626		
	20. OÖM demokratik toplum anlayışını geliştirir.	.605		
	30. OÖM'nde görev alan öğrenciler diğer öğrencilerle iyi ilişkiler kurar.	.592		
	12. OÖM öğretmenlerle olan ilişkilerimizin gelişmesini sağlar.	.584		
	2. OÖM başkanına herkes saygı duyar.	.499		
	15. Sınıf temsilcileri herkesin fikirlerine değer verir.	.493		
	27. OÖM seçimleri sayesinde okulda demokratik bir ortam oluşur.	.487		
	4. OÖM bize haklarımızı kullanma olanağı verir.	.474		

Faktörler	Madde	Faktör Yüklü	Faktör Öz Değeri	Varyans Yüzdeleri (%)
İşe yararlılık	10. Sınıf temsilcilerinin bir iş yaptıklarına inanmıyorum.	.687	3.503	11.299
	18. OÖM uygulamasının bir işe yaramadığı ortadadır.	.657		
	28. OÖM bizim sorunlarımızın çözümüne katkı sağlamaz.	.654		
	11. OÖM'ye aday olanlar seçim sürecinde söyledikleri şeyleri seçimden sonra yerine getirmezler.	.638		
	22. OÖM başkanının görevini yaptığına inanmıyorum.	.613		
	32. OÖM'nin yaptığı yararlı bir çalışma yok.	.574		
	6. OÖM uygulaması bana saçma geliyor.	.550		
Görev alma	26. Sınıf temsilcisi olmak istemem.	.745	2.196	7.084
	14. OÖM başkanı olmak istemem.	.697		
	3. OÖM'de görev alma fikri beni huzursuz eder.	.536		
	21. OÖM'de bulunmak sıkıcıdır.	.507		
	17. Okul yönetimi için çalışan birileri varken benim katkıda bulunmama gerek yoktur.	.485		
Cinsiyete dayalı önyargılar	5. Erkeklerin OÖM'ye seçilmesi daha yararlı olur.	.808	2.194	7.077
	13. Sınıf temsilcisinin erkek olmasını tercih ederim.	.802		
	29. OÖM seçimlerinde bir kız adaya oy vermem.	.772		
Toplam				46.874

Tablo 1'de görüldüğü üzere faktör analizi sonucunda değişkenler, toplam açıklanan varyansı %46.874 olan 4 faktör altında toplanmıştır. Ölçeği oluşturan 32 maddeye ilişkin faktör yükleri 0.474 ile 0.808 arasında değişmektedir. Ulaşılan varyans oranları ne kadar yüksek olursa, ölçeğin faktör yapısı da o kadar güçlü olmaktadır. Sosyal bilimlerde %40 ile %60 arasında değişen varyans oranları yeterli kabul edilmektedir (Scherer, Wiebe, Luther ve Adams, 1988; akt. Tavşancıl, 2014). Dolayısıyla bu araştırmada elde edilen varyans miktarının yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

Bu noktada maddelerin içerikleri dikkate alınarak boyutlara isim verilmiştir. Birinci faktör “Demokratik Kazanımlar” olarak adlandırılmıştır. Bu faktör altında “Okul öğrenci meclisi demokrasinin önemine inanmamı sağlar”, “Okul öğrenci meclisleri bize katılımcılık ruhu kazandırır” gibi okul öğrenci meclislerinin öğrencilerde bireysel ve toplumsal açılardan kazandırdığı demokratik değerlerle ilgili 17 madde toplanmıştır. Bu faktör belirtilen tanımlama kapsamında okul öğrenci meclislerinin kazandırdığı demokratik değerlere ilişkin tutumları ölçmektedir.

İkinci faktör “İşe Yararlılık” olarak adlandırılmıştır. Bu faktör altında okullarda kurulan okul öğrenci meclislerinin işe yarayıp yaramadıkları ile ilgili 7 madde toplanmıştır. “Okul öğrenci meclisinin yaptığı yararlı bir çalışma yok”, “Okul öğrenci meclisi bizim sorunlarımızın çözümüne katkı sağlamaz” maddeleri bu boyutta yer almaktadır. Bu faktör okul öğrenci meclislerinin işe yararlılığına ilişkin tutumları ölçmektedir.

Üçüncü faktör “Görev Alma” olarak adlandırılmıştır. Bu faktör altında öğrencilerin okul öğrenci meclislerinde sınıf temsilcisi, okul meclis başkanı vb. olarak görev alma istekleriyle ilgili 5 madde bulunmaktadır. Örneğin “Okul öğrenci meclis başkanı olmak istemem”, “Okul

öğrenci meclisinde görev alma fikri beni huzursuz eder” gibi maddeler bu boyutta yer almaktadır. Bu faktör okul öğrenci meclislerinde görev almaya ilişkin tutumları ölçmektedir.

Dördüncü faktör “Cinsiyete Dayalı Önyargılar” olarak adlandırılmıştır. Bu faktör altında “Sınıf temsilcisinin erkek olmasını tercih ederim”, “Okul öğrenci meclisi seçimlerinde bir kız adaya oy vermem” gibi öğrenci meclislerinde kız öğrencilerin yer almasıyla ilgili olabilecek 3 önyargı ifadesi bulunmaktadır. Bu faktör öğrencilerin okul öğrenci meclislerinde cinsiyete dayalı önyargılara ilişkin tutumlarını ölçmektedir.

3.2. Ayırt Edicilik Geçerliğine İlişkin Çalışmalar

Ölçeği oluşturan her bir maddenin ayırt ediciliğini belirlemek amacıyla puanlama yapıldıktan sonra her bir madde için puanlar en yüksekten en düşüğe sıralanmıştır. Yüksek puanlar ucundan %27 (n=102)’si “üst çeyrek”, düşük puanlar ucundan %27 (n=102)’si “alt çeyrek” gruplarını oluşturacak şekilde belirlendikten sonra iki grubun ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesi için bağımsız gruplar t testi yapılmıştır.

Yapılan bağımsız gruplar t testine göre her bir madde için üst çeyrek puanları ile alt çeyrek puanları $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı farklılık göstermektedir. Buradan ölçek maddelerinin ayırt edici olduğu söylenebilir.

Toplam puanlar üzerinden yapılan analiz için ise; puanlama yapıldıktan sonra veriler toplam puana göre en yüksekten en düşüğe doğru sıralanmıştır. Sıralanan veriler, yüksek puanlar ucundan %27 (n=102)’si “üst çeyrek”, düşük puanlar ucundan %27 (n=102)’si “alt çeyrek” gruplarını oluşturacak şekilde ayrıldıktan sonra iki grubun ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesi için bağımsız gruplar t testi yapılmıştır.

OMTÖ puanlarının ayırt ediciliğini belirlemek üzere üst çeyrek ve alt çeyrek puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Okul Öğrenci Meclisi Tutum Ölçeği Toplam Puanlarının Ayırt Edicilik Geçerliğini Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t-testi Sonuçları

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Demokratik Kazanımlar	Üst Çeyrek	102	72.78	5.98	0.59	34.44	202	.000
	Alt Çeyrek	102	37.18	8.56	0.85			
İşe Yararlılık	Üst Çeyrek	102	30.82	2.58	0.26	36.58	202	.000
	Alt Çeyrek	102	13.95	3.88	0.38			
Görev Alma	Üst Çeyrek	102	22.88	1.68	0.17	38.26	202	.000
	Alt Çeyrek	102	11.37	2.53	0.25			
Cinsiyete Dayalı Önyargılar	Üst Çeyrek	102	15.00	0.00	0.00	39.82	202	.000
	Alt Çeyrek	102	7.37	1.93	0.19			
Toplam	Üst Çeyrek	102	134.44	10.01	0.99	30.78	202	.000
	Alt Çeyrek	102	81.11	14.35	1.42			

Tablo 2’ye göre demokratik kazanımlar [$t = 34.44$; $p < .01$] işe yararlılık [$t = 36.58$; $p < .01$] görev alma [$t = 38.26$; $p < .01$] cinsiyete dayalı önyargılar [$t = 39.82$; $p < .01$] alt boyutlarından ve ölçeğin tamamından [$t = 30.78$; $p < .01$] alınan puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı

farklılıklar bulunmuştur. Alt-üst grup ortalamalarına dayalı madde analizi yardımıyla ölçeğin ölçülmek istenen niteliğe ilişkin olumlu yönde tutuma sahip olanlar ile olumsuz yönde tutuma sahip olanları birbirinden ayırt edebilme gücü belirlenebilmektedir (Tezbaşaran, 2008). Dolayısıyla ölçeğin okul öğrenci meclislerine ilişkin tutumu olumlu olan öğrenci ile olumsuz olan öğrenciyi ayırt edebildiği söylenebilir.

3.3. İç Tutarlılığı Belirlemeye İlişkin Çalışmalar

Öğrencilerin okul öğrenci meclislerine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla hazırlanan ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için yapılan iç tutarlılık sınaması için Cronbach Alfa Katsayısı hesaplanmıştır. OMTÖ toplam puanlarına ait Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.903 olarak bulunmuş olup alt boyutlar için gerekli güvenilirlik değerlerinin de iyi seviyede olduğu görülmüştür. Demokratik kazanımlar alt boyutu için güvenilirlik katsayısı 0.906, işe yararlılık alt boyutu için güvenilirlik katsayısı 0.803, görev alma alt boyutu için güvenilirlik katsayısı 0.662 ve cinsiyete dayalı önyargılar alt boyutu için güvenilirlik katsayısı 0.750 olarak elde edilmiştir. Elde edilen alfa değeri testin homojenliğinin göstergesidir. Özdamar (1999) alfa katsayısı 0.60 ile 0.80 arasında ise ölçeğin oldukça güvenilir, 0.80 ile 1.00 arasında ise ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu belirtmektedir. Buradan OMTÖ'nün güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna ulaşılabılır.

3.4. Güvenirliği Belirlemeye İlişkin Çalışmalar (Test Tekrar Test)

Test tekrar test yönteminde aynı ölçme aracı aradan belli bir süre geçtikten sonra aynı gruba uygulanır ve iki uygulamadan elde edilen veriler arasındaki ilişkiye bakılır. İki uygulama arasındaki süre ölçülen özelliğe göre de değişebilmekle birlikte genellikle iki-üç hafta ile dört-altı hafta arasında bir süre yeterli olabilmektedir (Tavşancıl, 2014).

Bu çalışmada test tekrar test yönteminin birinci uygulaması için ölçek geliştirme aşamasında çalışma grubunda olmayan araştırmacının kolay ulaşabildiği altı ve sekizinci sınıf öğrencilerinden oluşan 48 öğrenciyeye okul öğrenci meclisleri tutum ölçeği uygulanmıştır. Uygulama sırasında öğrencilerden isimlerini yazmaları istenmiştir. Aynı gruba ikinci uygulama üç hafta sonra yapılmış ve isim yazmayan, cevapsız madde bırakılan ölçekler elenmiş; isim eşleştirmeleri sonucunda 35 çift veri değerlendirmeye uygun görülmüştür.

Tablo 3. Okul Öğrenci Meclisi Tutum Ölçeği Puanlarının Test-Tekrar Test Güvenilirliği Bağlı Örnekler t-test Sonuçları

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Demokratik Kazanımlar	Öntest	35	62.43	10.25	1.73	2.02	34	.052
	Sontest	35	60.00	11.83	2.00			
İşe Yararlılık	Öntest	35	28.69	4.68	0.79	1.74	34	.091
	Sontest	35	28.11	4.63	0.78			
Görev Alma	Öntest	35	20.14	4.12	0.70	.54	34	.595
	Sontest	35	19.89	4.75	0.80			
Cinsiyete Dayalı Önyargılar	Öntest	35	12.77	0.00	0.53	.90	34	.376
	Sontest	35	12.43	1.93	0.46			
Toplam	Öntest	35	123.46	16.01	2.71	1.98	34	.056
	Sontest	35	120.23	17.79	3.00			

Tablo 3'te görüldüğü gibi demokratik kazanımlar [$t= 2.02$; $p>.05$], işe yararlılık [$t= 1.74$; $p>.05$], görev alma [$t= .54$; $p>.05$], cinsiyete dayalı önyargılar [$t= .90$; $p>.05$] alt boyutlarında ve toplamda [$t= 1.98$; $p>.05$] katılımcıların ölçeğe vermiş oldukları yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

İki uygulama arasındaki ilişki ise Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile hesaplanmıştır.

Tablo 4. Okul Öğrenci Meclisi Tutum Ölçeği Puanlarının Test-Tekrar Test Güvenilirliği Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Sonuçları

Boyutlar	N	Korelasyon (r)	p
Demokratik kazanımlar	35	.801	.000
İşe yararlılık	35	.913	.000
Görev alma	35	.805	.000
Cinsiyete dayalı önyargılar	35	.707	.000
Toplam	35	.842	.000

Tablo 4'te görüldüğü gibi, iki uygulama arasındaki OMTÖ toplam puanı ve alt ölçek puanları arasındaki ilişki katsayılarının $r= 0.707$ (Cinsiyete dayalı önyargılar) ile $r= 0.913$ (İşe yararlılık) arasında değiştiği ve $p<.01$ olduğu görülmektedir.

Bu korelasyon katsayısının pozitif ve yüksek olması istenir ve ölçekler için sınır 0.70'dir (Tavşancıl, 2014). İki uygulama arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca iki uygulamadan alınan puanların bağımlı örnekler t testi sonuçlarına göre öntest ve sontest toplam puanları arasında anlamlı farklılık bulunamadığından, uygulamalar arasındaki kararlılığın yüksek olduğu, dolayısıyla ölçeğin zaman içerisinde süratli değişiklik göstermeyen nitelikleri kararlı bir şekilde ölçebildiği kabul edilmiştir.

4. ÖLÇEĞİN PUANLANMASI

Demokratik kazanımlar, İşe yararlılık, Görev alma ve Cinsiyete dayalı önyargılar olmak üzere dört alt boyuttan oluşan Okul Öğrenci Meclisi Tutum Ölçeği puanlandırılırken toplam puanlar göz önünde bulundurulmuştur.

Demokratik kazanımlar alt boyutunu oluşturan 1, 2, 4, 7, 8, 9, 12, 15, 16, 19, 20, 23, 24, 25, 27, 30 ve 31. maddeler puanlanırken her madde için Tamamen Katılıyorum= 5 puan, Çok Katılıyorum= 4 puan, Orta Derecede Katılıyorum= 3 puan, Az Katılıyorum= 2 puan ve Hiç Katılmıyorum= 1 puan olacak şekilde 5'li likert tipi derecelemeye göre değerlendirilmiş ve demokratik kazanımlar alt ölçek toplam puanı buna göre belirlenmiştir. Bu alt ölçekten alınabilecek en düşük puan 17, en yüksek puan 85'tir. Puan arttıkça öğrencilerin okul öğrenci meclislerinin demokratik kazanımlarına ilişkin tutumlarının olumlu yönde arttığı düşünülmektedir.

İşe yararlılık alt boyutunu oluşturan 6, 10, 11, 18, 22, 28 ve 32. maddeler tersine dönmüş maddeler oldukları için Tamamen Katılıyorum= 1 puan, Çok Katılıyorum= 2 puan, Orta Derecede Katılıyorum= 3 puan, Az Katılıyorum= 4 puan ve Hiç Katılmıyorum= 5 puan olacak şekilde puanlandırılmış ve işe yararlılık alt ölçek toplam puanı buna göre hesaplanmıştır. Bu alt

ölçekten alınabilecek en düşük puan 7, en yüksek puan 35'tir. Bu alt ölçekten alınan puan arttıkça öğrencilerin okul öğrenci meclislerini işe yarar bulmalarına ilişkin tutumlarının olumlu olduğu düşünülmektedir.

Görev alma alt boyutunu oluşturan 3, 14, 17, 21 ve 26. maddeler tersine dönmüş maddelerdir ve her madde için Tamamen Katılıyorum= 1 puan, Çok Katılıyorum= 2 puan, Orta Derecede Katılıyorum= 3 puan, Az Katılıyorum= 4 puan ve Hiç Katılmıyorum= 5 puan olacak şekilde puanlandırılmış ve görev alma alt ölçek toplam puanı buna göre hesaplanmıştır. Bu alt ölçekten alınabilecek en düşük puan 5, en yüksek puan 25'tir. Görev alma alt boyutunda alınan yüksek puan öğrencilerin okul öğrenci meclislerinde görev almaya ilişkin tutumlarının olumlu olduğu anlamına gelmektedir.

Cinsiyete dayalı önyargılar alt boyutunu oluşturan 5, 13 ve 29. maddeler de tersine dönmüş maddeler olduğundan Tamamen Katılıyorum= 1 puan, Çok Katılıyorum= 2 puan, Orta Derecede Katılıyorum= 3 puan, Az Katılıyorum= 4 puan ve Hiç Katılmıyorum= 5 puan olacak şekilde puanlandırılmış ve cinsiyete dayalı önyargılar alt ölçek toplam puanı buna göre belirlenmiştir. Bu alt ölçekten alınabilecek en düşük puan 3, en yüksek puan 15'tir. Cinsiyete dayalı önyargılar alt boyutunda alınan puan arttıkça öğrencilerin okul öğrenci meclisinde cinsiyete dayalı önyargılardan uzak oldukları, okul öğrenci meclislerinde kız öğrencilerin yer almasına ilişkin tutumlarının olumlu olduğu anlaşılmaktadır.

Ölçekte yer alan tüm maddelerin, belirtilen ölçütler doğrultusunda toplamı da OMTÖ toplam puanını verir. OMTÖ'de toplam alınabilecek en düşük puan 32, en yüksek puan 160'tır. OMTÖ'den alınan puan arttıkça öğrencilerin okul öğrenci meclisine ilişkin genel tutumlarının olumlu olduğu düşünülmektedir.

Böylece ölçekten ve alt ölçeklerden alınan puan yükseldikçe tutumun olumluya doğru yükseldiği kabul edilmiştir.

Araştırmada ölçekten elde edilebilecek en yüksek ve en düşük puanlar dikkate alınarak tutum çok yüksek, yüksek, orta, düşük ve çok düşük şeklinde beş gruba ayrılmıştır. Alt boyutlardan ve ölçeğin tamamından alınabilecek en yüksek puanlardan en düşük puanlar çıkarılmış, bulunan puanların beşe bölünmesi ile kesim noktaları elde edilmiştir. Bulunan puan aralıkları ile ilgili bilgiler Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. OMTÖ ve Alt Boyutları İçin Belirlenen Puan Aralıkları

	Çok Düşük	Düşük	Orta	Yüksek	Çok Yüksek
Demokratik Kazanımlar	17.00-30.60	30.61-44.20	44.21-57.80	57.81-71.40	71.41-85.00
İşe Yararlılık	7.00-12.60	12.61-18.20	18.21-23.80	23.81-29.40	29.41-35.00
Görev Alma	5.00-9.00	9.01-13.00	13.01-17.00	17.01-21.00	21.01-25.00
Cinsiyete Dayalı Önyargılar	3.00-5.40	5.41-7.80	7.81-10.20	10.21-12.60	12.61-15.00
Toplam	32.00-57.60	57.61-83.20	83.21-108.80	108.81-134.40	134.41-160.00

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmada, öğrencilerin okul öğrenci meclislerine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla bir ölçek geliştirilmiştir.

Sonuç olarak yapılan analizler ışığında Okul Öğrenci Meclisi Tutum Ölçeği (OMTÖ)'nin öğrencilerin okul öğrenci meclislerine ilişkin tutumlarının belirlenmesinde kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ölçek ve alt ölçekler için ayrı ayrı yapıldığından alt ölçekler de araştırmanın amacına uygun olarak tek başlarına kullanılabilir niteliktedir. Geliştirilen ölçeğin demokrasi eğitimi ve okul öğrenci meclisleri ile ilgili alan yazınına katkı sunacağı umulmaktadır. Okul öğrenci meclisleri uygulaması ilköğretim, ortaokul ve liseleri kapsayan bir uygulamadır. Araştırmada geliştirilen ölçek ortaokul öğrencilerine yönelik hazırlanmış olmakla birlikte liselerde de kullanılabilir nitelikte olduğu düşünüldüğünden farklı örneklem grupları kullanılarak ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılması önemli görülmektedir.

EK: Okul Öğrenci Meclisi Tutum Ölçeği

OKUL ÖĞRENCİ MECLİSİ TUTUM ÖLÇEĞİ

	Hiç Katılmıyorum	Az Katılmıyorum	Orta Derecede Katılmıyorum	Çok Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
1. Okul öğrenci meclisi demokrasinin önemine inanmamı sağlar.					
2. Okul öğrenci meclis başkanına herkes saygı duyar.					
3. Okul öğrenci meclisinde görev alma fikri beni huzursuz eder.					
4. Okul öğrenci meclisi bize haklarımızı kullanma olanağı verir.					
5. Erkeklerin okul öğrenci meclisine seçilmesi daha yararlı olur.					
6. Okul öğrenci meclisi uygulaması bana saçma geliyor.					
7. Okul öğrenci meclisi seçimleri sayesinde öğrencilerin kendine olan güveni artar.					
8. Okul öğrenci meclisi bize katılımcılık ruhu kazandırır.					
9. Okul öğrenci meclisi hoşgörü içinde çalışılan bir yerdir.					
10. Sınıf temsilcilerinin bir iş yaptıklarına inanmıyorum.					
11. Okul öğrenci meclisine aday olanlar seçim sürecinde söyledikleri şeyleri seçimden sonra yerine getirmezler.					
12. Okul öğrenci meclisi öğretmenlerle olan ilişkilerimizin gelişmesini sağlar.					
13. Sınıf temsilcisinin erkek olmasını tercih ederim.					
14. Okul öğrenci meclisi başkanı olmak istemem.					
15. Sınıf temsilcileri herkesin fikirlerine değer verir.					
16. Okul öğrenci meclisi okulumuzun daha iyi bir okul olması için çalışır.					
17. Okul yönetimi için çalışan birileri varken benim katkıda bulunmama gerek yoktur.					
18. Okul öğrenci meclisi uygulamasının bir işe yaramadığı ortadadır.					
19. Okuldaki seçimler sayesinde demokratik liderlik becerisi kazanırız.					
20. Okul öğrenci meclisi demokratik toplum anlayışını geliştirir.					
21. Okul öğrenci meclisinde bulunmak sıkıcıdır.					
22. Okul öğrenci meclisi başkanının görevini yaptığına inanmıyorum.					
23. Okul öğrenci meclisi çalışmalarını demokrasiyi yaşayarak öğrenmemizi sağlar.					
24. Okul öğrenci meclisi okul yönetimiyle olan ilişkilerimizin gelişmesini sağlar.					
25. Okul öğrenci meclisinde öğrenciler düşüncelerini özgürce ifade eder.					
26. Sınıf temsilcisi olmak istemem.					
27. Okul öğrenci meclisi seçimleri sayesinde okulda demokratik bir ortam oluşur.					
28. Okul öğrenci meclisi bizim sorunlarımızın çözümüne katkı sağlamaz.					
29. Okul öğrenci meclisi seçimlerinde bir kız adaya oy vermem.					
30. Okul öğrenci meclisinde görev alan öğrenciler diğer öğrencilerle iyi ilişkiler kurar.					
31. Okul öğrenci meclisi toplumsal olaylara duyarlı olmamı sağlar.					
32. Okul öğrenci meclisinin yaptığı yararlı bir çalışma yok.					

KAYNAKLAR

- APPLE, M. W.; BEANE, J. A., (2011), Demokratik okullar: Güçlü eğitimden dersler (Çev., M. Sarı), Dipnot, Ankara.
- BİÇER, B., (2007), Demokrasi Eğitimi Ve Okul Meclisleri Projesi İle Öğrencilerde Demokrasi Kültürü Kazanımlarının Ortaöğretim Öğretmenlerince Değerlendirilmesine Yönelik Bir Analiz (Kütahya Örneği), Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- DEWEY, J., (2008), Okul Ve Toplum, (Çev., H. A. Başman), Pegem, Ankara.
- DOĞAN, F., (2008), Ankara İli İlköğretim Okulları Yönetici Ve Öğretmenlerinin Demokrasi Eğitimi Ve Okul Meclisleri Projesine İlişkin Görüşleri, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- GENÇ, S. Z.; GÜNER, F., (2012), “İlköğretim Öğretmenlerinin Demokrasi Eğitimi Ve Okul Meclisleri Projesi’ne Yönelik Görüşleri (Çanakkale İli Örneği)”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 20(3), 747-766.
- GÜVEN, M.; ÇAM, B.; SEVER, D., (2013), “Demokrasi Eğitimi Ve Okul Meclisleri Projesi Uygulamalarının Ve Kazanımlarının Değerlendirilmesi”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 46(12), 1-23.
- İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi, (2013), Ortaokul Düzeyinde Okul Meclislerinin Geliştirilmesine Yönelik Öneri Notu, <http://www.cocukcalismalari.org/sariyerdeki-okullar-demokratiklesme-yolunda-oneriler-metni/> adresinden 14 Eylül 2014 tarihinde edinilmiştir.
- METİN, T., (2006), Demokrasi Eğitimi Ve Okul Meclisleri Projesine Öğretmen Ve Okul Yöneticilerinin Katılım Düzeyi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- MEB, (2004a), Demokrasi Eğitimi Ve Okul Meclisleri Projesi, meb.gov.tr/duyurular/duyurular/Proj/DemEgVeOkulMecProjesi.pdf adresinden 02.11.2014 tarihinde alınmıştır.
- MEB, (2004b), “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesi”, Tebliğler Dergisi, 2564, Eylül 2004.
- ÖZDAMAR, K., (1999), Paket Programları İle İstatistiksel Veri Analizi, Kaan Kitabevi, Eskişehir.
- ÖZDEN, Y., (2005), Öğrenme Ve Öğretme, Pegem, Ankara.
- ÖZPOLAT, A., (2004), “Demokrasi Eğitimi Ve Okul Meclisleri Projesi”, Bilim ve Akıl Aydınlığında Eğitim Dergisi, 50, 8-9.
- TAVŞANCIL, E., (2014), Tutumların Ölçülmesi Ve SPSS İle Veri Analizi (5. Basım), Nobel, Ankara.
- TEZBAŞARAN, A. A., (2008), Likert Tipi Ölçek Hazırlama Kılavuzu. [e-Kitap, 3. Sürüm], https://www.academia.edu/1288035/Likert_Tipi_Olcek_Hazirlama_Kilavuzu adresinden 15 Eylül 2014 tarihinde edinilmiştir.
- UYANIK-CEYLAN, S., (2009), Ortaöğretim Kurumlarında Demokrasi Eğitimi Ve Okul Meclisleri Uygulamalarına İlişkin Öğrenci Görüşleri, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.